

Кондуфорова Лада Вячеславівна,
аспірант Міжрегіональної Академії
управління персоналом, м. Київ, Україна

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРИВАТНИХ ІНТЕРЕСІВ

У статті міститься аналіз сутності адміністративно-правових засобів захисту приватних інтересів. Обґрунтовано, що адміністративно-правові засоби захисту приватних інтересів мають двоїсту правову природу: вони виникають у галузі адміністративного права, однак їх виникнення детерміноване процесами, породженими в межах інших галузей права, які в науковій літературі відносять до приватних (цивільного, трудового, права соціального забезпечення тощо).

Ключові слова: адміністративно-правові засоби, адміністративно-правові відносини, адміністративне право, приватний інтерес, публічний інтерес, приватні галузі права.

Кардинальне оновлення національної системи права ставить на порядок денний питання про перегляд розуміння співвідношення між публічним і приватним правом. Сьогодні у теоретичних джерелах існує декілька підходів до розуміння цих категорій і їх взаємодії, жоден з яких не здобув перевагу над іншими. Одночасно гуманізація адміністративно-правових відносин, заснована на ідеї людиноцентризму, обумовлює широке використання адміністративно-правових засобів у сферах, які раніше вважалися такими, що належать виключно до приватноправової галузі. Указане обумовлює необхідність здійснення наукових розвідок за напрямом пошуку ролі та місця адміністративно-правових засобів для захисту приватних інтересів, що обумовлює актуальність цієї статті.

Питання, пов'язані із розмежуванням публічного і приватного права, розглянули у своїх роботах А.Г. Бірюкова, С.О. Борисевич, О.В. Бринцев, Є.В. Бурлай, Д.М. Добробог, А.А. Козловський, Т.А. Коломоєць, Р.А. Майданик, Р.С. Мельник, Д.Г. Мулявка, Р.Б. Сивий, О.І. Харитонов та інші автори. Досить цікавим в цьому аспекті постає новий підхід до структури адміністративного права, до якої представниками школи адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка пропонується включити й деякі відносини, які традиційно належали до інших галузей права (наприклад, адміністративно-господарські відносини). Разом з тим слід зазначити, що проблематика адміністративно-правових засобів захисту приватних інтересів ще не була предметом окремого наукового дослідження.

Метою статті є визначення сутності адміністративно-правових засобів захисту приватних інтересів.

Проблеми захисту прав і свобод всіх учасників суспільних відносин є сьогодні надзвичайно важливими, оскільки їх вирішення є критеріальним чинником руху

певної держави шляхом демократії. Разом з тим традиційна дихотомія приватного та публічного права все ще чинить свій вплив на розуміння наявності або відсутності в суб'єктів публічного права приватних інтересів.

Щодо цієї позиції існує декілька точок зору, які вирізняються різним ступенем категоричності. Так, С.О. Борисевич пропонує одразу декілька груп таких критеріїв: 1) за інтересом (публічним, державним інтересом, який акцентує увагу на заборонах, обов'язках людей (підданих) перед державою; або приватним інтересом, який акцентує увагу на економічній свободі, вільному самовиявленні та рівності товаровиробників, захисті власників від свавілля держави); 2) залежно від предмета правового регулювання, тобто суспільних відносин, які підпадають під регулюючий вплив з боку права, при цьому публічне право виступає як сфера “державних справ”: сфера діяльності держави як публічної влади, всіх публічних інститутів, апарату держави, адміністративних відносин, державної служби тощо, а сфера “приватних справ”: сфера статусу вільної особи, приватної власності, вільних договірних відносин, спадкування, питань товарообігу, послуг, фінансових ресурсів, тощо; 3) залежно від способу побудови та регулювання юридичних відносин (централізованого або субординаційного регулювання); 4) за суб'єктним складом (у аспекті наявності або відсутності владних повноважень); 5) за впливом (імперативним або вільного волевиявлення сторін); 6) за сферою відносин (публічне право – підсистема права, що регулює суспільні відносини, на які впливає держава; а приватне право – підсистема права, що регулює майнові та особисті немайнові відносини економічно незалежних, самостійних суб'єктів), а також ще декілька груп критеріїв [1]. З одного боку, така система критеріїв видається досить детальною і стрункою, однак спроби застосувати ці ознаки до конкретних правовідносин свідчать про наявність в ній певних суперечностей. Так, наприклад, захист власників від свавілля держави здійснюється не лише приватно-правовими, а й публічно-правовими способами, наприклад, шляхом встановлення кримінальної та адміністративної відповідальності за низку деліктів, об'єктом яких є господарські відносини. Чи означає це, що в такому випадку норми кримінального та адміністративного права трансформуються у категорію норм приватного права? Вважаємо, що ні. Так само адміністративний договір, у якому знаходить свій прояв вільне волевиявлення сторін, не можна однозначно розцінювати як приватноправове явище, і таких прикладів можна навести ще багато.

Ми поділяємо підхід авторів, які вважають поділ права на публічне і приватне явищем, що віджило себе [2, с. 27], а також обґрунтовують позицію, що в сучасних умовах не можна провести чіткої межі між публічним і приватним правом, розташувавши його по той чи інший бік галузі позитивного права. Спроби розкидати наявні галузі за цими сферами, які робляться сьогодні окремими авторами, є непродуктивними. Багато нових галузей права є “сплавом” різних елементів (публічних, приватних, публічно-приватних, приватно-публічних). Низка галузей, які без особливих сумнівів зараховуються до приватного права, мають публічний початок. Процес взаємопроникнення проявляється в розширенні використання публічно-правових засад у сфері регулювання відносин власності, договірних зв'язків, з одного боку, та одночасно застосування приватноправових

інститутів для реалізації публічних цілей. У свою чергу, цивільно-правові конструкції поширюються на традиційну сферу публічного права, що є процесом “цивілізації” публічних відносин. У публічному праві інколи застосовуються методи координації у відносинах між органами державної влади, договір починає застосовуватися не лише в міжнародному публічному праві, а й у національному праві України [3, с. 76–79].

Так, наприклад, у військовому праві як у комплексній галузі права наявний як публічно-правовий, так і приватноправовий аспект. Перший з них, безумовно, більш виражений, що обумовлено природою правовідносин, що виникають під час реалізації суб'єктами військово-правових відносин своїх прав та обов'язків. Приватноправовий аспект простежується у сфері соціально-правового захисту військовослужбовців, реалізації ними своїх особистих немайнових прав тощо [4]. Проміжне місце між цими категоріями належить адміністративно-правовим засобам захисту приватного інтересу у військово-правових відносинах. Будучи за своєю правовою природою інструментами адміністративно-правового забезпечення, вказані засоби дають змогу захистити приватноправові права суб'єктів військово-правових відносин за допомогою норм та механізмів адміністративного права.

Адміністративно-правові засоби захисту приватних інтересів мають двоїсту правову природу: вони виникають у галузі, котра породжена в межах інших галузей права, які у науковій літературі відносять до приватних (цивільного, трудового, права соціального забезпечення тощо).

Адміністративно-правові засоби захисту приватних інтересів слід розглядати як визначені нормами адміністративного права прийоми та способи, за допомогою яких відбувається поновлення порушених приватних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також запобігання вчиненню таких порушень у майбутньому. Указані засоби реалізуються в адміністративно-правових відносинах, оскільки пов'язані з реалізацією юрисдикційних повноважень органів публічної влади (публічного адміністрування); їх застосування не має обов'язковою умовою наявності письмової або усної згоди іншої сторони; при вчиненні певного порушення приватних інтересів однією стороною відповідальність застосовується не іншою стороною, а органами публічної влади держави.

Приклади застосування адміністративно-правових засобів захисту приватних інтересів можна, у першу чергу, знайти в Кодексі України про адміністративні правопорушення, наприклад, у Главі 5 “Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення”. Утім, класифікація актів адміністративного права, у яких містяться досліджувані адміністративно-правові засоби, є темою для окремих наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Борисевич С.О.* Критерії розмежування публічного і приватного права. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nrzd/2011_2/1.pdf, 2011 (дата звернення: 11.01.2019).
2. *Майданик Р.* Право України: дуалізм і система. *Приватне право*. 2013. № 1. С. 26–40.
3. *Бірюкова А.Г.* Співвідношення приватного та публічного права: дуалістичний аспект. *Право і суспільство*. 2018. № 4. С. 76–80.
4. *Військове право: підручник / за ред. І.М. Коропатніка, І.М. Шопіної.* Київ: Алерта, 2019. 648 с.

REFERENCES

1. *Borysevych S.O.* (2011) Kryterii rozmezhuвання publichnoho i pryvatnoho prava. "Criteria for Distinguishing between Public and Private Law". URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nrzd/2011_2/1.pdf, 2011 (date of application: 11.01.2019) [in Ukrainian].
2. *Maidanyk R.* (2013) Pravo Ukrainy: Dualizm i Systema. Law of Ukraine: Dualism and System. Private Law No.1, P. 26–40 [in Ukrainian].
3. *Biriukova A.H.* (2018) Spivvidnoshennia pryvatnoho ta publichnoho prava: dualistychnyi aspekt. "The Relation between Private and Public Law: Dualistic Aspect". Law and Society 4, P. 76–80 [in Ukrainian].
4. Viiskove pravo. "Military Law": a textbook / eds I. Koropatnik, I.M. Shopina. Kyiv: Alerta, 2019. 648 p. [in Ukrainian].

UDC 342.9

Konduforova Lada,Postgraduate of the Interregional Academy
of Personnel Management, Kyiv, Ukraine**ESSENCE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEASURES FOR THE
PROTECTION OF PRIVATE INTERESTS**

Paper analyzes the essence of administrative and legal means for the protection of private interests. It has been found out that a fundamental renovation of the national system of law brings to the agenda the issue of reviewing the understanding of the relations between public and private law. Today, theoretical sources have several approaches to understanding of these categories and how they interact, none of which has prevailed over the other. At the same time, the humanization of administrative and legal relations, based on the idea of human-centrism, necessitates the widespread use of administrative and legal means in areas that were previously considered to belong exclusively to the private-law industry. This stipulates the need for scientific search for the role and place of the identification of administrative means for the protection of private interests.

It is substantiated that administrative and legal means for the protection of private interests have a dual legal nature: they arise in the field of administrative law, but their emergence is determined by processes that are generated within other branches of law, which in the scientific literature refer to private ones (civil, labor, social, law security, etc.).

The concept of administrative and legal means for the protection of private interests has been formulated, which should be regarded as the ways and methods, by which the violated private interests of individuals and legal entities are restored, as well as the prevention of such violations in the future. The aforementioned means are implemented in administrative and legal relations, since they are related to the exercise of jurisdiction of public authorities (public administration); their use does not have the necessary condition for the written or verbal consent of the other party; when committing a certain violation of private interests by one party, the responsibility is exercised not by the other party, but by the public authorities of the state.

Keywords: administrative and legal measures, administrative and legal relations, administrative law, private interest, public interest, private branches of law.

Отримано: 24.10.2019